

Stosowanie Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej

koncentracja na prawie do rzetelnego procesu sądowego

Związek między Kartą a EKPC

Prof. dr Rick Lawson – czwartek, 11 lutego 2021 r.

Universiteit
Leiden

Finansowane w ramach Programu UE „Sprawiedliwość” na lata 2014-2020
Treść niniejszej prezentacji odzwierciedla wyłącznie poglądy autora i jest jego / jej wyłączną odpowiedzialnością. Komisja Europejska nie przyjmuje odpowiedzialności za ewentualne wykorzystanie niniejszych informacji.

Art. 47 Karty praw podstawowych UE ... a co z art. 6 EKPC?

- różnice, podobieństwa – kontekst historyczny, tekst
- praktyczne zastosowanie – rola ETPC i TSUE

Art. 47 Karty praw podstawowych UE ... a co z art. 6 EKPC?

- różnice, podobieństwa – kontekst historyczny, tekst
- praktyczne zastosowanie – rola ETPC i TSUE
- [zasada równoważnej ochrony; wzajemne uznawanie zagranicznych orzeczeń]

Art. 47 Karty praw podstawowych UE ... a co z art. 6 EKPC?

- różnice, podobieństwa – kontekst historyczny, tekst
- praktyczne zastosowanie – rola ETPC i TSUE
- [zasada równoważnej ochrony; wzajemne uznawanie zagranicznych orzeczeń]

kontekst historyczny

Rada Europy
Strasburg
47 państw członkowskich
prawa człowieka, demokracja, praworządność
międzypaństwowy
traktaty i zalecenia
Europejska konwencja praw człowieka
Europejski Trybunał Praw Człowieka, Strasburg

kontekst historyczny

Unia Europejska

Bruksela, Luksemburg, Strasburg

27 państw członkowskich

integracja gospodarcza → stopniowa ekspansja

ponadnarodowy
traktaty i prawo wtórne (rozporządzenia,
dyrektywy, decyzje ...)

Sprawiedliwości, Luksemburg

Rada Europy

Strasburg

47 państw członkowskich

prawa człowieka, demokracja, praworządność

międzyrządowy
traktaty i zalecenia

Europejska konwencja praw człowieka

Europejski Trybunał Praw Człowieka, Strasburg

kontekst historyczny – podstawowa logika ochrony praw człowieka

Unia Europejska

Bruksela, Luksemburg, Strasburg

27 państw członkowskich

integracja gospodarcza → stopniowa ekspansja

ponadnarodowy
traktaty i prawo wtórne (rozporządzenia,
dyrektywy, decyzje ...)

Sprawiedliwości, Luksemburg

Rada Europy

Strasburg

47 państw członkowskich

prawa człowieka, demokracja, praworządność

międzyrządowy
traktaty i zalecenia

Europejska konwencja praw człowieka

Europejski Trybunał Praw Człowieka, Strasburg

ochrona przed państwem

kontekst historyczny – podstawowa logika ochrony praw człowieka

Unia Europejska

Bruksela, Luksemburg, Strasburg

27 państw członkowskich

integracja gospodarcza → stopniowa ekspansja

ponadnarodowy
traktaty i prawo wtórne (rozporządzenia,
dyrektywy, decyzje ...)

Sprawiedliwości, Luksemburg

ochrona przed UE

Rada Europy

Strasburg

47 państw członkowskich

prawa człowieka, demokracja, praworządność

międzyrządowy
traktaty i zalecenia

Europejska konwencja praw człowieka

Europejski Trybunał Praw Człowieka, Strasburg

ochrona przed państwem

kontekst historyczny – podstawowa logika ochrony praw człowieka

Unia Europejska

Bruksela, Luksemburg, Strasburg

27 państw członkowskich

integracja gospodarcza → stopniowa ekspansja

ponadnarodowy
traktaty i prawo wtórne (rozporządzenia,
dyrektywy, decyzje ...)

Sprawiedliwości, Luksemburg

*ochrona przed UE
oraz państwami członkowskimi*

Rada Europy

Strasburg

47 państw członkowskich

prawa człowieka, demokracja, praworządność

międzypaństwowy
traktaty i zalecenia

Europejska konwencja praw człowieka

Europejski Trybunał Praw Człowieka, Strasburg

ochrona przed państwem

kontekst historyczny – podstawowa logika ochrony praw człowieka

Unia Europejska

Bruksela, Luksemburg, Strasburg

27 państw członkowskich

integracja gospodarcza → stopniowa ekspansja

ponadnarodowy
traktaty i prawo wtórne (rozporządzenia,
dyrektywy, decyzje ...)

Sprawiedliwości, Luksemburg

*ochrona przed UE
oraz państwami członkowskimi*

Rada Europy

Strasburg

47 państw członkowskich

prawa człowieka, demokracja, praworządność

międzyrządowy
traktaty i zalecenia

Europejska konwencja praw człowieka

Europejski Trybunał Praw Człowieka, Strasburg

*ochrona przed państwem
i UE (?)*

kontekst historyczny – podstawowa logika ochrony praw człowieka

Unia Europejska

Bruksela, Luksemburg, Strasburg

27 państw członkowskich

integracja gospodarcza → stopniowa ekspansja

ponadnarodowy
traktaty i prawo wtórne (rozporządzenia,
dyrektywy, decyzje ...)

Sprawiedliwości, Luksemburg

*ochrona przed UE
oraz państwami członkowskimi*

Rada Europy

Strasburg

47 państw członkowskich

prawa człowieka, demokracja, praworządność

międzyrządowy
traktaty i zalecenia
Europejska konwencja praw człowieka

Europejski Trybunał Praw Człowieka, Strasburg

*ochrona przed państwem
i UE (?)*

Art. 6 EKPC i art. 47 Karty praw podstawowych UE FR

Uwagi wstępne

Karta Praw Podstawowych UE (2000)

Tytuł VII – Postanowienia ogólne regulujące interpretację i stosowanie Karty

Art. 52 – Zakres i interpretacja praw i zasad

3. W zakresie, w jakim niniejsza Karta zawiera **prawa, które odpowiadają prawom gwarantowanym przez Konwencję** o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, **znaczenie i zakres tych praw jest takie same** jak praw ustanowionych we wspomnianej Konwencji. Postanowienie to nie stanowi przeszkody, aby prawo Unii zapewniało szerszą ochronę.

Uwagi wstępne

Karta Praw Podstawowych UE (2000)

Tytuł VII – Postanowienia ogólne regulujące interpretację i stosowanie Karty

Art. 52 – Zakres i interpretacja praw i zasad

3. W zakresie, w jakim niniejsza Karta zawiera prawa, które odpowiadają prawom gwarantowanym przez Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, znaczenie i zakres tych praw jest takie same jak praw ustanowionych we wspomnianej Konwencji. Postanowienie to nie stanowi przeszkody, aby prawo Unii zapewniało szerszą ochronę.

Uwagi wstępne

Karta Praw Podstawowych UE (2000)

Tytuł VII – Postanowienia ogólne regulujące interpretację i stosowanie Karty

Art. 52 – Zakres i interpretacja praw i zasad

3. W zakresie, w jakim niniejsza Karta zawiera prawa, które odpowiadają prawom zagwarantowanym w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, znaczenie i zakres tych praw jest takie same jak praw ustanowionych we wspomnianej Konwencji. **Postanowienie to nie stanowi przeszkody, aby prawo Unii zapewniało szerszą ochronę.**

Art. 6 EKPC – prawo do rzetelnego procesu sądowego

1. Przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym lub o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej, każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą. Wyrok ogłasza się publicznie, jednak prasa i publiczność mogą być wyłączone z całości lub części rozprawy ze względu na moralność, porządek publiczny lub bezpieczeństwo państwowe w społeczeństwie demokratycznym, jeżeli wymaga tego dobro nieletnich lub ochrona życia prywatnego stron, albo w zakresie ściśle niezbędnym zdaniem sądu w szczególnych okolicznościach, w których jawność mogłaby zaszkodzić interesom wymiaru sprawiedliwości.
2. Każdego oskarżonego o popełnienie przestępstwa uważa się za niewinnego do czasu udowodnienia mu winy zgodnie z prawem.
3. Każdemu oskarżonemu o popełnienie przestępstwa przysługują następujące prawa minimalne:
 - (a) niezwłocznego otrzymania w języku dla niego zrozumiałym i szczegółowej informacji o charakterze i przyczynie oskarżenia przeciwko niemu;
 - (b) dysponowania odpowiednim czasem i możliwościami w celu przygotowania obrony;
 - (c) bronięcia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę lub, jeżeli nie ma wystarczających środków na opłacenie pomocy prawnej, do bezpłatnego jej otrzymania, jeżeli wymaga tego interes wymiaru sprawiedliwości;
 - (d) przesłuchiwania lub zlecenia przesłuchania świadków przeciwko niemu oraz uzyskiwania obecności i przesłuchiwania świadków w jego imieniu na tych samych warunkach, co świadków przeciwko niemu;
 - (e) do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie rozumie języka używanego w sądzie lub nie mówi tym językiem.

Art. 6 EKPC – prawo do rzetelnego procesu sądowego

– struktura podstawowa struktura podstawowa

§ 1: gwarancje mające zastosowanie zarówno do spraw „cywilnych”, jak i „karnych”

- [każdy ma prawo do] sprawiedliwego ...
- i publiczne rozpatrzenia sprawy
- w rozsądnym terminie
- przez niezależny
- i bezstronny
- trybunał ustanowiony na mocy ustawy
- wyrok ogłoszony publicznie, chyba że..

Article 6 – right to a fair trial

1. In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. Judgment shall be pronounced publicly but the press and public may be excluded from all or part of the trial in the interests of morals, public order or national security in a democratic society, where the interests of juveniles or the protection of the private life of the parties so require, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice.
2. Everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proved guilty according to law.
3. Everyone charged with a criminal offence has the following minimum rights:
 - (a) to be informed promptly, in a language which he understands and in detail, of the nature and cause of the accusation against him;
 - (b) to have adequate time and facilities for the preparation of his defence;
 - (c) to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing or, if he has not sufficient means to pay for legal assistance, to be given it free when the interests of justice so require;
 - (d) to examine or have examined witnesses against him and to obtain the attendance and examination of witnesses on his behalf under the same conditions as witnesses against him;
 - (e) to have the free assistance of an interpreter if he cannot understand or speak the language used in court.

§§ 2 i 3: gwarancje stosowane wyłącznie w sprawach „karnych”

- domniemanie niewinności
- prawa do obrony (pomoc prawna itp.)

Art. 6 EKPC – prawo do rzetelnego procesu sądowego

– struktura podstawowa struktura podstawowa

§ 1: gwarancje mające zastosowanie zarówno do spraw „cywilnych”, jak i „karnych”

- [każdy ma prawo do] sprawiedliwego ...
- i publicznego rozpatrzenia sprawy → *Ramos Nunes de Carvalho e Sá przeciwko Portugalii* (2018, 55391/13)
- w rozsądnym terminie → *Unión Alimentaria Sanders SA przeciwko Hiszpanii* (1989, 11681/85)
- przez niezależny → *Baka v. Węgry* (2016, nr 20261/12); *Kövesi v. Rumunia* (2020, nr 3594/19)
- i bezstronny → *Kyprianou przeciwko Cyprowi* (2005, nr 73797/01)
- trybunał ustanowiony ustawą → *Ástráðsson przeciwko Islandii* (2020, nr 26374/18)
- wyrok ogłoszony publicznie, chyba że.. → *Pretto a.o. przeciwko Włochom* (1983, nr 7984/77)

§§ 2 i 3: gwarancje stosowane wyłącznie w sprawach „karnych”

- domniemanie niewinności → *Saunders przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* (1996, nr 19187/91)
- prawa do obrony (pomoc prawna itp.) → *Kostovski przeciwko Holandii* (1990, nr 11454/841)

Art. 6 EKPC – prawo do rzetelnego procesu sądowego

– struktura podstawowa struktura podstawowa

§ 1: gwarancje mające zastosowanie zarówno do spraw „cywilnych”, jak i „karnych”

- [każdy ma prawo do] sprawiedliwego ... → równość środków procesowych, postępowanie kontradiktoryjne, obowiązek uzasadnienia..
- i publicznego rozpatrzenia sprawy → *Ramos Nunes de Carvalho e Sá przeciwko Portugalii* (2018, 55391/13)
- w rozsądnym terminie → *Unión Alimentaria Sanders SA przeciwko Hiszpanii* (1989, 11681/85)
- przez niezależny → *Baka v. Węgry* (2016, nr 20261/12); *Kövesi v. Rumunia* (2020, nr 3594/19)
- i bezstronny → *Kyprianou przeciwko Cyprowi* (2005, nr 73797/01)
- trybunał ustanowiony ustawą → *Ástráðsson przeciwko Islandii* (2020, nr 26374/18)
- wyrok ogłoszony publicznie, chyba że.. → *Pretto a.o. przeciwko Włochom* (1983, nr 7984/77)
→ dostęp do sądu, prawo do egzekwowania wyroku

§§ 2 i 3: gwarancje stosowane wyłącznie w sprawach „karnych”

- domniemanie niewinności → *Saunders przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* (1996, nr 19187/91)
- prawa do obrony (pomoc prawna itp.) → *Kostovski przeciwko Holandii* (1990, nr 11454/841)

Art. 6 EKPC – prawo do rzetelnego procesu sądowego

– struktura podstawowa struktura podstawowa

1. Przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym lub o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej, każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą. Wyrok ogłasza się publicznie, jednak prasa i publiczność mogą być wyłączone z całości lub części rozprawy ze względu na moralność, porządek publiczny lub bezpieczeństwo państwowe w społeczeństwie demokratycznym, jeżeli wymaga tego dobro nieletnich lub ochrona życia prywatnego stron, albo w zakresie ściśle niezbędnym zdaniem sądu w szczególnych okolicznościach, w których jawność mogłaby zaszkodzić interesom wymiaru sprawiedliwości.
2. Każdego oskarżonego o popełnienie przestępstwa uważa się za niewinnego do czasu udowodnienia mu winy zgodnie z prawem.
3. Każdemu oskarżonemu o popełnienie przestępstwa przysługują następujące prawa minimalne:
 - (a) niezwłocznego otrzymania w języku dla niego zrozumiałym i szczegółowej informacji o charakterze i przyczynie oskarżenia przeciwko niemu;
 - (b) dysponowania odpowiednim czasem i możliwościami w celu przygotowania obrony;
 - (c) bronięcia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę lub, jeżeli nie ma wystarczających środków na opłacenie pomocy prawnej, do bezpłatnego jej otrzymania, jeżeli wymaga tego interes wymiaru sprawiedliwości;
 - (d) przesłuchiwania lub zlecenia przesłuchania świadków przeciwko niemu oraz uzyskiwania obecności i przesłuchiwania świadków w jego imieniu na tych samych warunkach, co świadków przeciwko niemu;
 - (e) do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie rozumie języka używanego w sądzie lub nie mówi tym językiem.

Art. 6 EKPC – prawo do rzetelnego procesu sądowego

– struktura podstawowa struktura podstawowa

1. Przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym lub o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej, każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą. Wyrok ogłasza się publicznie, jednak prasa i publiczność mogą być wyłączone z całości lub części rozprawy ze względu na moralność, porządek publiczny lub bezpieczeństwo państwowe w społeczeństwie demokratycznym, jeżeli wymaga tego dobro nieletnich lub ochrona życia prywatnego stron, albo w zakresie ściśle niezbędnym zdaniem sądu w szczególnych okolicznościach, w których jawność mogłaby zaszkodzić interesom wymiaru sprawiedliwości.
2. Każdego oskarżonego o popełnienie przestępstwa uważa się za niewinnego do czasu udowodnienia mu winy zgodnie z prawem.
3. Każdemu oskarżonemu o popełnienie przestępstwa przysługują następujące prawa:
 - (a) niezwłocznego otrzymania w języku dla niego zrozumiałym i szczegółowej informacji o oskarżeniu przeciwko niemu;
 - (b) dysponowania odpowiednim czasem i możliwościami w celu przygotowania obrony;
 - (c) bronięcia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę lub, jeżeli jest małoletni, przez rodzica, opiekuna prawnego lub prawnika, do bezpłatnego jej otrzymania, jeżeli wymaga tego interes sprawiedliwego procesu;
 - (d) przesłuchiwania lub zlecania przesłuchania świadków przeciwko niemu oraz wyznaczania i przesłuchania świadków w jego imieniu na tych samych warunkach, co świadków przeciwko niemu;
 - (e) do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie rozumie języka używanego w sądzie.

i tak, *a contrario*, Art. 6 EKPC nie ma zastosowania do spraw z zakresu „prawa administracyjnego”, to znaczy do sporów w dziedzinie

- prawo migracyjne
- podatki
- zatrudnianie/promowanie/odwoływanie urzędników służby cywilnej (→ wyjątki, przeformułowania...)

Art. 6 EKPC – prawo do rzetelnego procesu sądowego

– struktura podstawowa struktura podstawowa

1. Przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym lub o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej, każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą. Wyrok ogłasza się publicznie, jednak prasa i publiczność mogą być wyłączone z całości lub części rozprawy ze względu na moralność, porządek publiczny lub bezpieczeństwo państwowe w społeczeństwie demokratycznym, jeżeli wymaga tego dobro nieletnich lub ochrona życia prywatnego stron, albo w zakresie ściśle niezbędnym zdaniem sądu w szczególnych okolicznościach, w których jawność mogłaby zaszkodzić interesom wymiaru sprawiedliwości.
2. Każdego oskarżonego o popełnienie przestępstwa uważa się za niewinnego do czasu udowodnienia mu winy zgodnie z prawem.
3. Każdemu oskarżonemu o popełnienie przestępstwa przysługują następujące prawa:
 - (a) niezwłocznego otrzymania w języku dla niego zrozumiałym i szczegółowej informacji o oskarżeniu przeciwko niemu;
 - (b) dysponowania odpowiednim czasem i możliwościami w celu przygotowania obrony;
 - (c) bronięcia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę lub, jeżeli jest niezdolny do tego, przez obrońcę wyznaczonego przez sąd, którego opłacenie do pewnego stopnia rekompensowane przez art. 13 EKPC: „Każdy, kogo prawa i wolności określone w niniejszej Konwencji zostały naruszone, będzie miał skuteczny środek prawny [odwoławczy] przed organem krajowym ...”
 - (d) przesłuchania świadków;
 - (e) do korzystania z pomocy tłumacza w języku

i tak, *a contrario*, Art. 6 EKPC nie ma zastosowania do spraw z zakresu „prawa administracyjnego”, to znaczy do sporów w dziedzinie

- prawo migracyjne
- podatki
- zatrudnianie/promowanie/odwoływanie urzędników służby cywilnej (→ wyjątki, przeformułowania...)

Art. 6 EKPC – prawo do rzetelnego procesu sądowego

Przedmiotowa struktura podstawowa

„owanie zarówno do spraw „cywilnych”, jak i „karnych”

Carvalho e Sá przeciwko Portugalii (2018,

przeciwko Hiszpanii (1989, 11681/85)

vesi v. Rumunia (2020, nr 3594/19)

4/18)

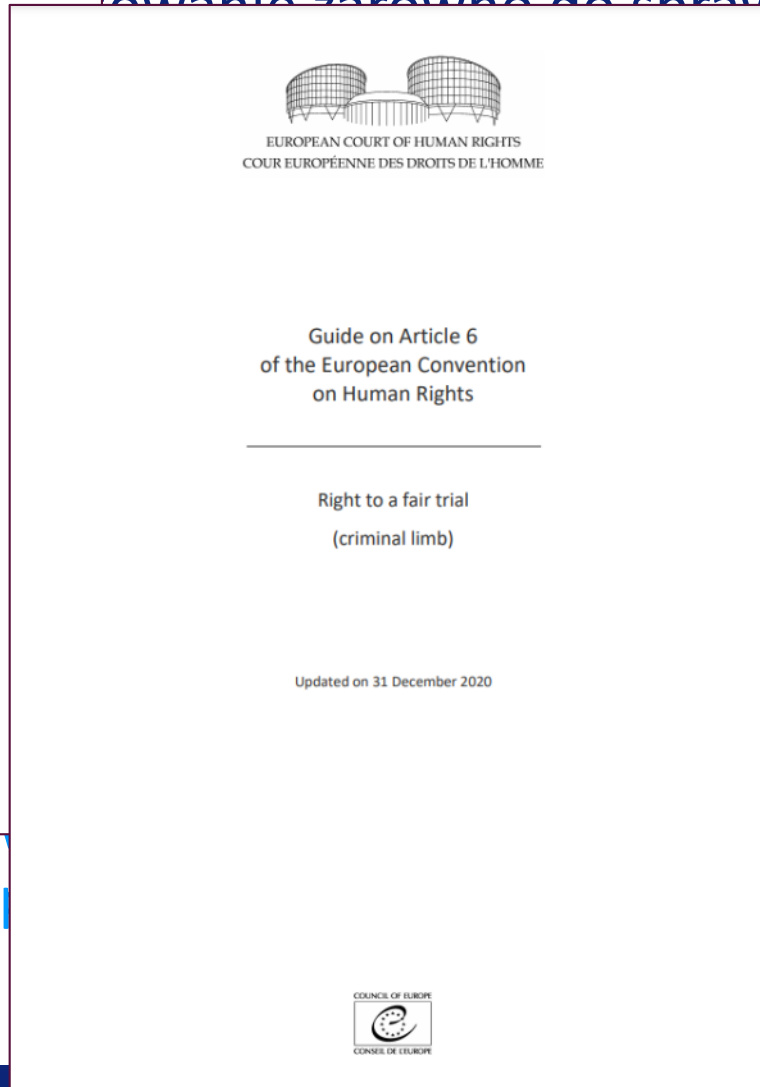
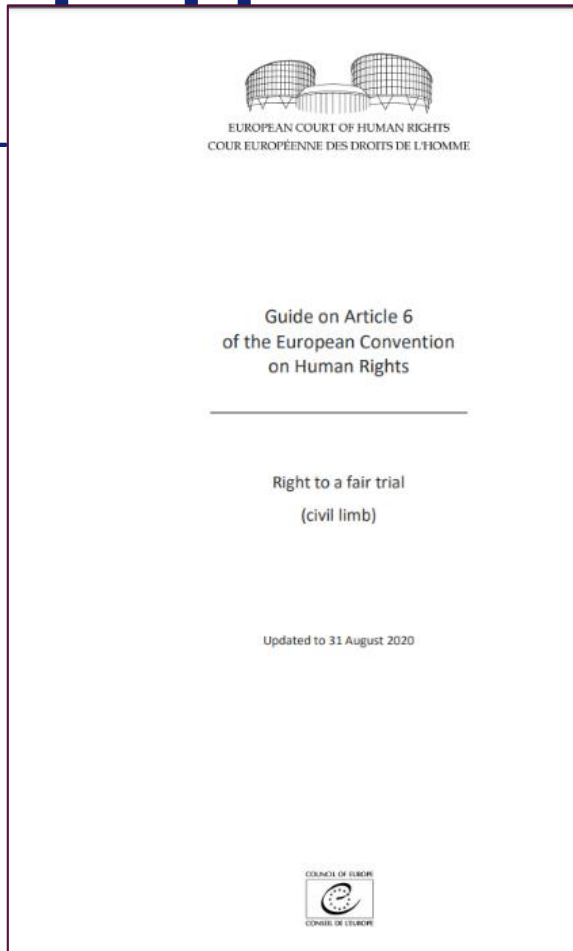
Islandii (2020, nr 26374/18)

ni przeciwko Włochom (2020, nr 26374/18)

„karnych”

§ 1

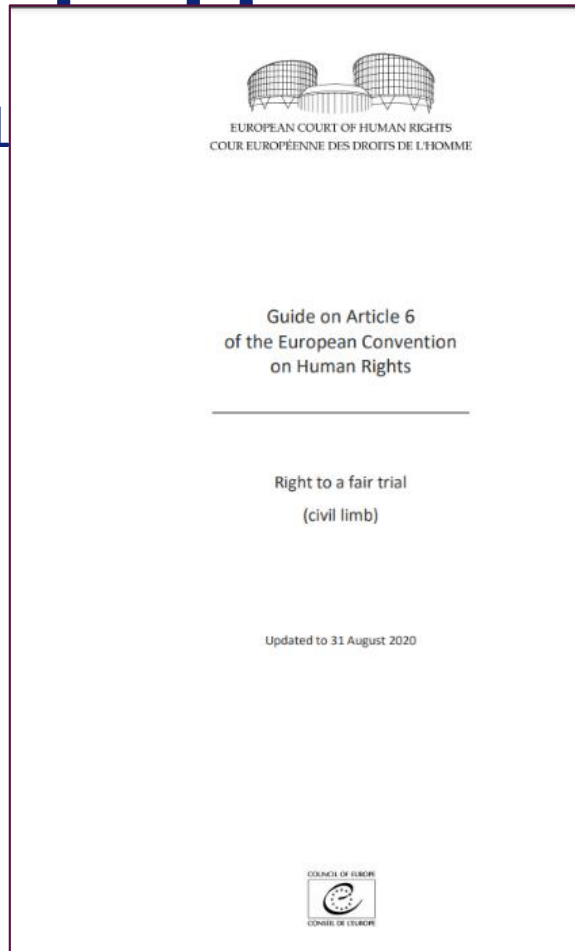
§§

- prawa do obrony (i

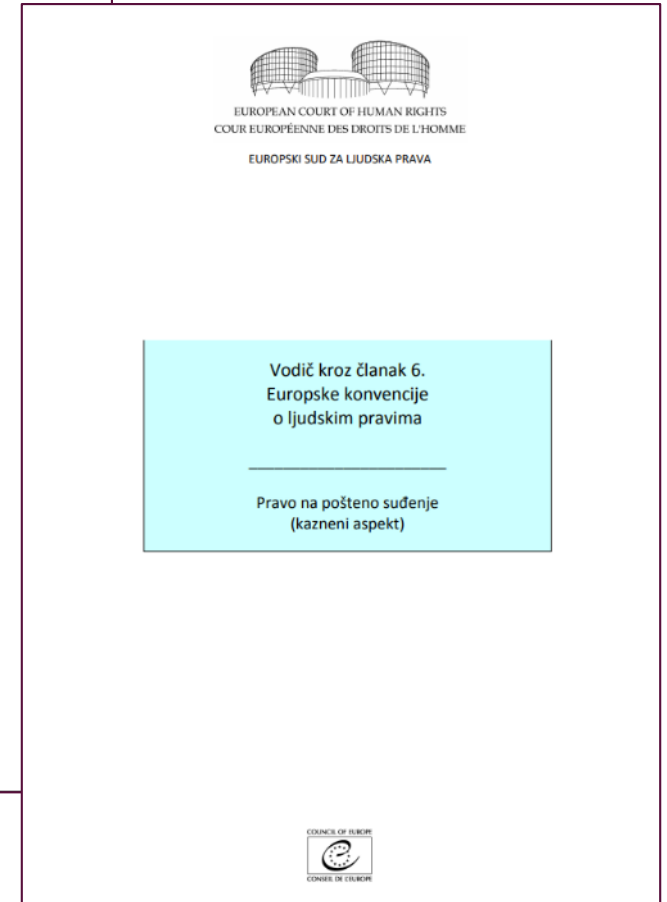
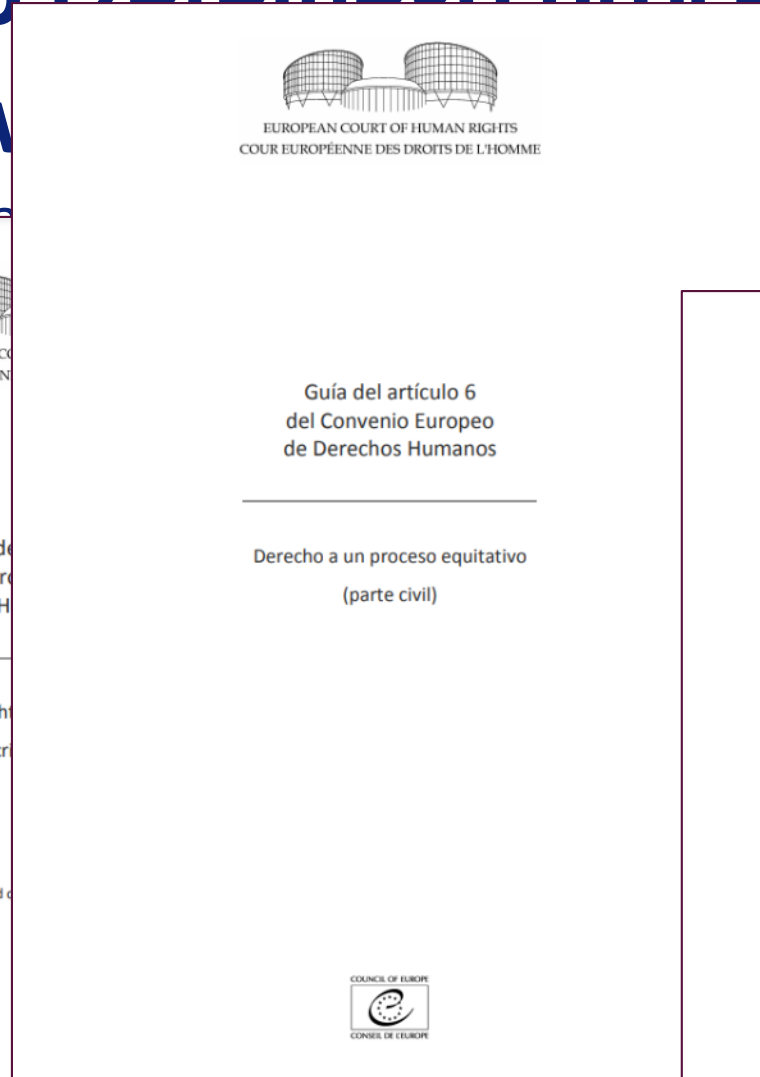
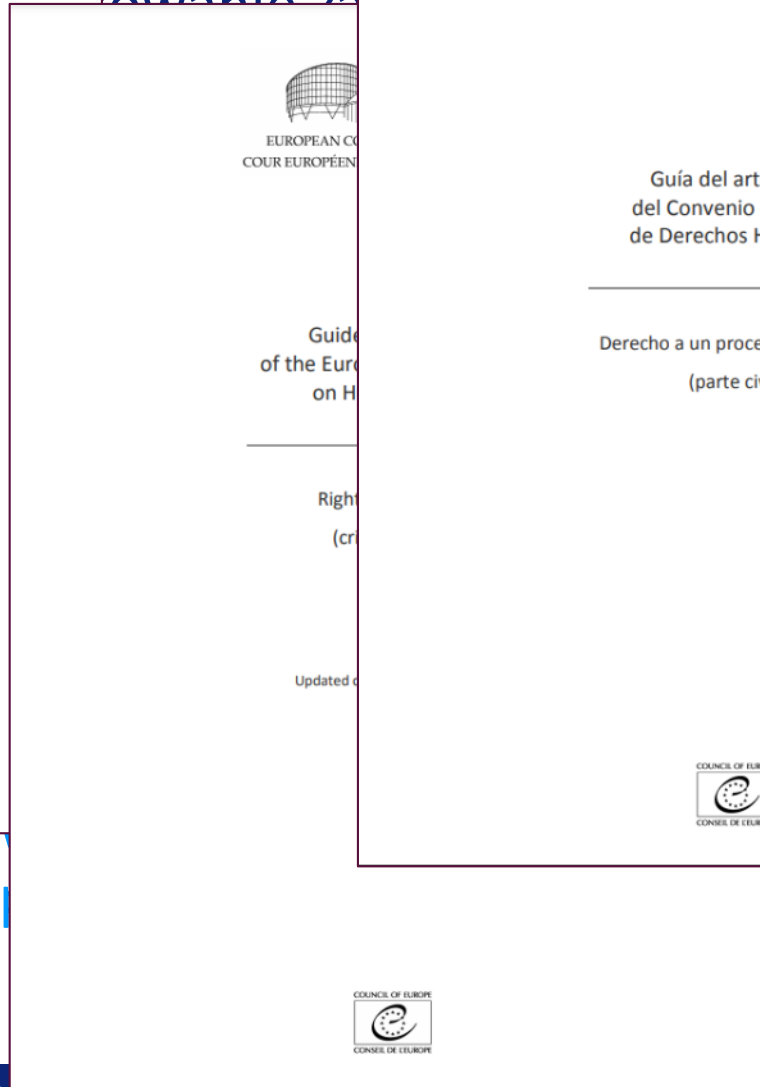
Art. 6 EKPC – prawo do rzetelnego procesu sądowego

§ 1

§§

- prawa do obrony (i

Art. 6 EKPC – prawo do rzetelnego procesu sądowego

prawo

prawowa

karnych”

§ 1

§§

The screenshot shows the homepage of the European Court of Human Rights (ECHR). The URL in the browser address bar is echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home. The navigation menu includes 'Home', 'The Court', 'Case-law', 'Press', 'Hearings', 'Statistics', 'Applicants', 'Official texts', 'Events', 'Library', and 'Français'. The 'Case-law' menu is open, showing options like 'Judgments and decisions', 'Advisory opinions', 'Case-law analysis', 'Other publications', 'Admissibility guide', 'COURTalks-dieCOURs', 'Case-law guides', 'Case-law research reports', and 'Webcast of the hearing'. The 'Case-law guides' option is highlighted with a red circle. Below the navigation, there are sections for 'COVID-19', 'Decision' (with a sub-section for 'Inadmissibility decision'), 'Communication' (with a sub-section for 'Communication of the applications to Turkey'), 'Chamber' (with sub-sections for 'Judgment concerning Croatia' and 'Judgment concerning Denmark'), 'Grand Chamber' (with sub-sections for 'Inter-State cases linked to the conflict in Nagorno-Karabakh' and 'Request for advisory opinion accepted'), and 'Delivered Judgments & Decisions' (with sub-sections for '4 Judgments & 10 Decisions' and '4 Judgments').

Vodič kroz članak 6. Europske konvencije o ljudskim pravima

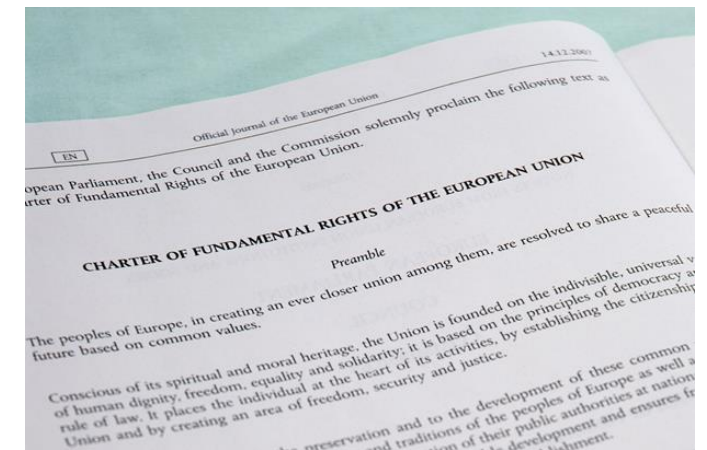
Pravo na pošteno suđenje (kazneni aspekt)

Art. 47 Karty UE

Prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i rzetelnego procesu sądowego

1. Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] przed sądem, zgodnie z warunkami określonymi w niniejszym artykule.
2. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego wysłuchania w rozsądnym terminie przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy prawa. Każdy ma możliwość korzystania z doradztwa, obrony i reprezentacji.
3. Pomoc prawna jest udostępniana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w takim zakresie, w jakim jest ona niezbędna do zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Art. 47 Karty UE

Prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i rzetelnego procesu sądowego

1. Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] przed sądem, zgodnie z warunkami określonymi w niniejszym artykule.
2. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego wysłuchania w rozsądnym terminie przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy prawa. Każdy ma możliwość korzystania z doradztwa, obrony i reprezentacji.
3. Pomoc prawna jest udostępniana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w takim zakresie, w jakim jest ona niezbędna do zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

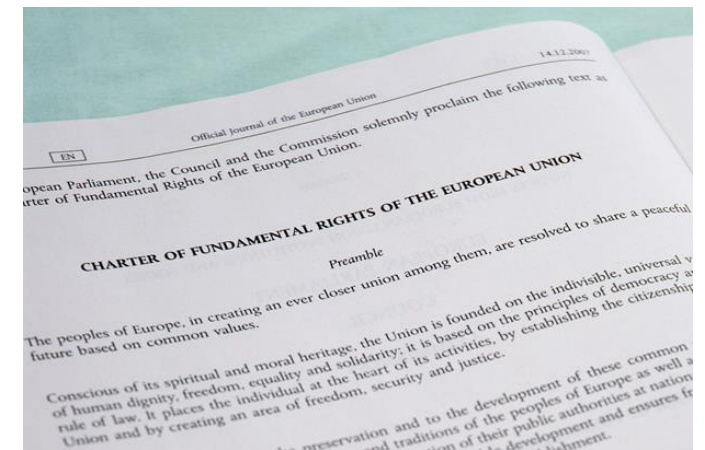
Art. 48 – Domniemanie niewinności i prawo do obrony

1. Każdego oskarżonego uważa się za niewinnego do czasu udowodnienia mu winy zgodnie z prawem.
2. Gwarantuje się poszanowanie prawa do obrony każdej osoby, której postawiono zarzuty.

Art. 47 Karty UE

Prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i rzetelnego procesu sądowego

1. Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] przed sądem, zgodnie z warunkami określonymi w niniejszym artykule.
2. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego wysłuchania w rozsądnym terminie przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy prawa. Każdy ma możliwość korzystania z doradztwa, obrony i reprezentacji.
3. Pomoc prawna jest udostępniana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w takim zakresie, w jakim jest ona niezbędna do zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Art. 47 Karty UE

Prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i rzetelnego procesu sądowego

1. Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] przed sądem, zgodnie z warunkami określonymi w niniejszym artykule.
2. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego wysłuchania w rozsądnym terminie przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy prawa. Każdy ma możliwość korzystania z doradztwa, obrony i reprezentacji.
3. Pomoc prawna jest udostępniana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w takim zakresie, w jakim jest ona niezbędna do zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Wyjaśnienia odnoszące się do Karty Praw Podstawowych

Akapit pierwszy opiera się na art. 13 EKPC:

Każdy, kogo prawa i wolności określone w niniejszej Konwencji zostały naruszone, będzie miał skuteczny środek prawny [odwoławczy] do organu krajowego, bez względu na to, że naruszenia dokonały osoby występujące w charakterze urzędowym.

Jednakże, w prawie unijnym ochrona jest szersza ponieważ gwarantuje ona prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] przed sądem. Trybunał Sprawiedliwości potwierdził to prawo w wyroku z dnia 15 maja 1986 r. jako ogólną zasadę prawa Unii (sprawa 222/84 Johnston, Rec. 1986 s. 1651)

Art. 47 Karty UE

następna sesja:
Sprawy połączone C-245/19 i C-246/19
*Państwo luksemburskie (État
luxembourgeois)*
6 października 2020 r.

Prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i rzetelnego procesu

1. Każda osoba, której **prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii** zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] przed sądem, zgodnie z warunkami określonymi w niniejszym artykule.
2. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego wysłuchania w rozsądnym terminie przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy prawa. Każdy ma możliwość korzystania z doradztwa, obrony i reprezentacji.
3. Pomoc prawna jest udostępniana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w takim zakresie, w jakim jest ona niezbędna do zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Wyjaśnienia odnoszące się do Karty Praw Podstawowych

Akapit pierwszy opiera się na art. 13 EKPC:

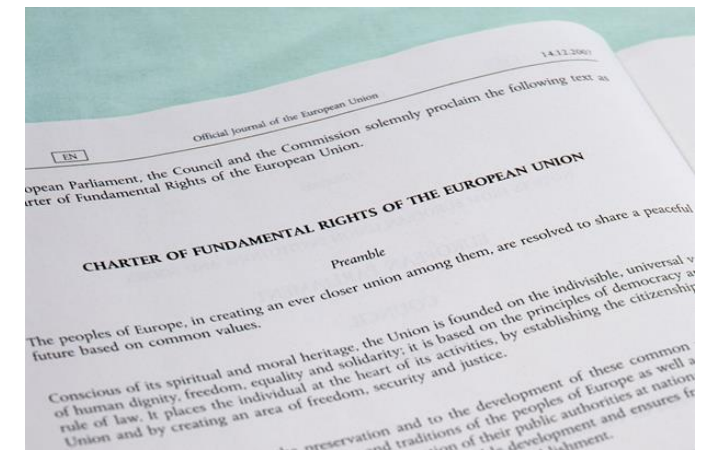
Każda osoba, której **prawa i wolności określone w niniejszej Konwencji** ma prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] do władzy krajowej, niezależnie od tego, że naruszenia dokonały osoby występujące w charakterze urzędowym.

W prawie unijnym ochrona jest jednak szersza, ponieważ gwarantuje ono prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] przed sądem. Trybunał Sprawiedliwości potwierdził to prawo w wyroku z dnia 15 maja 1986 r. jako ogólną zasadę prawa Unii (sprawa 222/84 Johnston, Rec. 1986, s. 1651)

Art. 47 Karty UE

Prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i rzetelnego procesu sądowego

1. Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] przed sądem, zgodnie z warunkami określonymi w niniejszym artykule.
2. **Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego wysłuchania w rozsądnym terminie przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy prawa. Każdy ma możliwość korzystania z doradztwa, obrony i reprezentacji.**
3. Pomoc prawna jest udostępniana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w takim zakresie, w jakim jest ona niezbędna do zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Art. 47 Karty UE

Prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i rzetelnego procesu sądowego

1. Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] przed sądem, zgodnie z warunkami określonymi w niniejszym artykule.
2. **Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego wysłuchania w rozsądnym terminie przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy prawa. Każdy ma możliwość korzystania z doradztwa, obrony i reprezentacji.**
3. Pomoc prawna jest udostępniana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w takim zakresie, w jakim jest ona niezbędna do zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Wyjaśnienia odnoszące się do Karty Praw Podstawowych

Akapit drugi odpowiada art. 6 ust. 1 EKPC, który brzmi następująco: [...]

W prawie Unii prawo do rzetelnego procesu sądowego nie jest ograniczone do sporów dotyczących praw i obowiązków cywilnoprawnych. Jest to jedna z konsekwencji faktu, że Unia jest wspólnotą opartą na rządach prawa, jak stwierdził Trybunał w sprawie 294/83, *Les Verts przeciwko Parlamentowi Europejskiemu* (wyrok z dnia 23 kwietnia 1986 r., Rec. 1986, s. 1339). Niemniej jednak, pod wszystkimi względami poza ich zakresem, gwarancje przyznane przez EKPC mają zastosowanie w podobny sposób do Unii.

Art. 47 Karty UE

Prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i rzetelnego procesu sądowego

1. Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] przed sądem, zgodnie z warunkami określonymi w niniejszym artykule.
2. **Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego wysłuchania w rozsądnym terminie przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy prawa. Każdy ma możliwość korzystania z doradztwa, obrony i reprezentacji.**
3. Pomoc prawna jest udostępniana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w takim zakresie, w jakim jest ona niezbędna do zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Wyjaśnienia odnoszące się do Karty Praw Podstawowych

Akapit drugi **odpowiada** art. 6 ust. 1 EKPC, który brzmi następująco: [...]

W prawie Unii prawo do rzetelnego procesu sądowego nie jest ograniczone cywilnoprawnych. Jest to jedna z konsekwencji faktu, że Unia jest wspólnotą Trybunał w sprawie 294/83, *Les Verts przeciwko Parlamentowi Europejskiemu* (s. 1339). Niemniej jednak, pod wszystkimi względami poza ich zakresem, gwarantowane jest zastosowanie w podobny sposób do Unii.

Preliminary remarks

Charter of Fundamental Rights of the EU (2000)

Title VII – General Provisions Governing the Interpretation and Application of the Charter

Article 52 – Scope and interpretation of rights and principles

3. In so far as this Charter contains rights which **correspond** to rights guaranteed by the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, **the meaning and scope of those rights shall be the same** as those laid down by the said Convention. This provision shall not prevent Union law providing more extensive protection.

Art. 47 Karty UE

Prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i rzetelnego procesu sądowego

1. Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] przed sądem, zgodnie z warunkami określonymi w niniejszym artykule.
2. **Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego wysłuchania w rozsądnym terminie przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy prawa. Każdy ma możliwość korzystania z doradztwa, obrony i reprezentacji.**
3. Pomoc prawna jest udostępniana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w takim zakresie, w jakim jest ona niezbędna do zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Wyjaśnienia odnoszące się do Karty Praw Podstawowych

Akapit drugi odpowiada art. 6 ust. 1 EKPC, który brzmi następująco: [...]

W prawie Unii prawo do rzetelnego procesu sądowego nie jest **nie ogranicza się do sporów dotyczących praw i obowiązków o charakterze cywilnoprawnym**. Jest to jedna z konsekwencji faktu, że Unia jest wspólnotą opartą na rządach prawa, jak stwierdził Trybunał w sprawie 294/83, *Les Verts przeciwko Parlamentowi Europejskiemu* (wyrok z dnia 23 kwietnia 1986 r., Rec. 1986, s. 1339). Niemniej jednak, pod wszystkimi względami poza ich zakresem, gwarancje przyznane przez EKPC mają zastosowanie w podobny sposób do Unii.

Art. 47 Karty UE

Prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i rzetelnego procesu sądowego

1. Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] przed sądem, zgodnie z warunkami określonymi w niniejszym artykule.
2. **Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego wysłuchania w rozsądnym terminie przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy prawa. Każdy ma możliwość korzystania z doradztwa, obrony i reprezentacji.**
3. Pomoc prawna jest udostępniana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w takim zakresie, w jakim jest ona niezbędna do zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Wyjaśnienia odnoszące się do Karty Praw Podstawowych

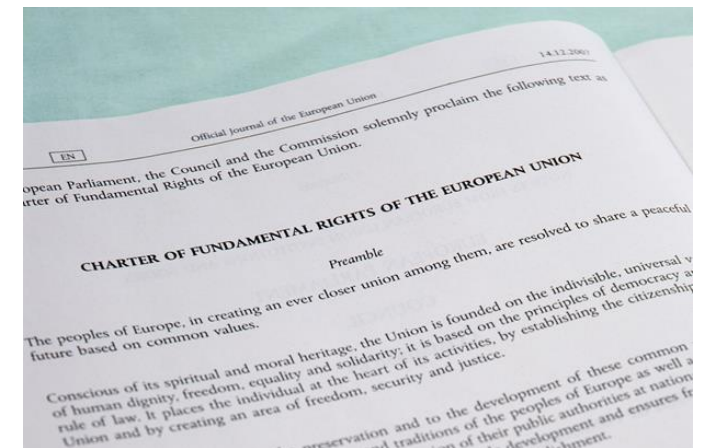
Akapit drugi odpowiada art. 6 ust. 1 EKPC, który brzmi następująco: [...]

W prawie Unii prawo do rzetelnego procesu sądowego nie jest ograniczone do sporów dotyczących praw i obowiązków cywilnoprawnych. Jest to jedna z konsekwencji faktu, że Unia jest wspólnotą opartą na rządach prawa, jak stwierdził Trybunał w sprawie 294/83, *Les Verts przeciwko Parlamentowi Europejskiemu* (wyrok z dnia 23 kwietnia 1986 r., Rec. 1986, s. 1339). **Niemniej jednak, pod wszystkimi względami poza ich zakresem, gwarancje przyznane przez EKPC mają zastosowanie w podobny sposób do Unii.**

Art. 47 Karty UE

Prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i rzetelnego procesu sądowego

1. Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] przed sądem, zgodnie z warunkami określonymi w niniejszym artykule.
2. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego wysłuchania w rozsądnym terminie przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy prawa. Każdy ma możliwość korzystania z doradztwa, obrony i reprezentacji.
3. **Pomoc prawna jest udostępniana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w takim zakresie, w jakim jest ona niezbędna do zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.**

Art. 47 Karty UE

Prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i rzetelnego procesu sądowego

1. Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] przed sądem, zgodnie z warunkami określonymi w niniejszym artykule.
2. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego wysłuchania w rozsądnym terminie przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy prawa. Każdy ma możliwość korzystania z doradztwa, obrony i reprezentacji.
3. **Pomoc prawna jest udostępniana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w takim zakresie, w jakim jest ona niezbędna do zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.**

Wyjaśnienia odnoszące się do Karty Praw Podstawowych

W odniesieniu do akapitu trzeciego należy zauważyć, że zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka należy przewidzieć pomoc prawną, jeżeli jej brak uniemożliwiłby zapewnienie skutecznego środka prawnego [odwoławczego] (wyrok ETPC z dnia 9 października 1979 r, Airey/Seria A, tom 32, s. 11). Istnieje również system pomocy prawnej w sprawach przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Art. 6 EKPC i art. 47 Karty praw podstawowych UE FR: wniosek

Art. 6 EKPC i art. 47 Karty praw podstawowych UE FR: wniosek

Art. 6 EKPC – prawo do rzetelnego procesu sądowego

Art. 13 EKPC – prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego]

Art. 6 EKPC i art. 47 Karty praw podstawowych UE FR: wniosek

Art. 6 EKPC – prawo do rzetelnego procesu sądowego

Art. 13 EKPC – prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego]

Art. 47 Karta – prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i dostępu do bezstronnego sądu

Art. 48 Karta – Domniemanie niewinności i prawo do obrony

Art. 6 EKPC i art. 47 Karty praw podstawowych UE FR: wniosek

Art. 6 EKPC – prawo do rzetelnego procesu sądowego

Art. 13 EKPC – prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego]

mniej więcej te same gwarancje

Art. 47 Karta – prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i dostępu do bezstronnego sądu

Art. 48 Karta – Domniemanie niewinności i prawo do obrony

Art. 6 EKPC i art. 47 Karty praw podstawowych UE FR: wniosek

Art. 6 EKPC – prawo do rzetelnego procesu sądowego

Art. 13 EKPC – prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego]

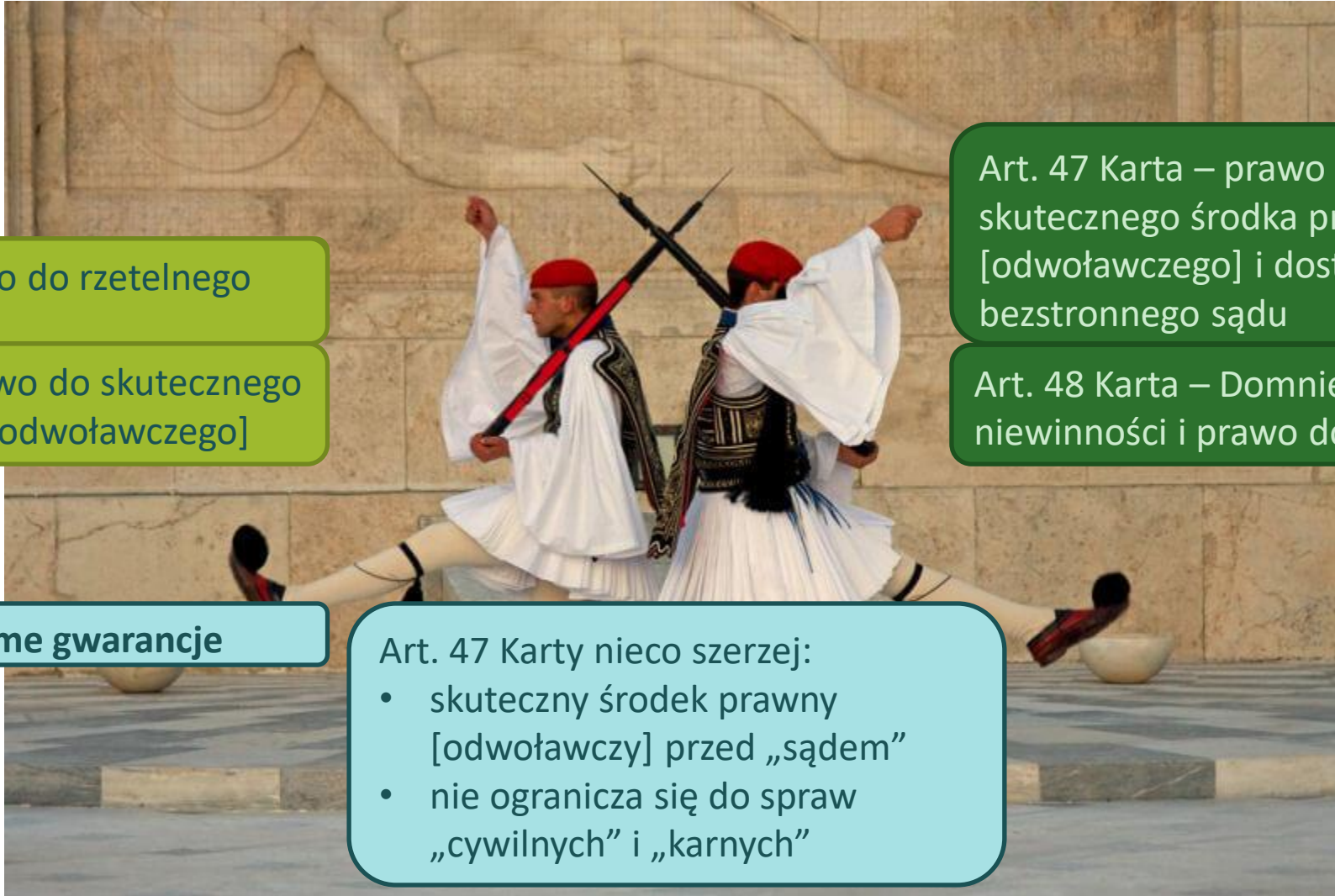
mniej więcej te same gwarancje

Art. 47 Karty nieco szerzej:

- skuteczny środek prawny [odwoławczy] przed „sądem”
- nie ogranicza się do spraw „cywilnych” i „karnych”

Art. 47 Karta – prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i dostępu do bezstronnego sądu

Art. 48 Karta – Domniemanie niewinności i prawo do obrony

Art. 6 EKPC i art. 47 Karty praw podstawowych UE FR: wniosek

Art. 6 EKPC – prawo do rzetelnego procesu sądowego

Art. 13 EKPC – prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego]

mniej więcej te same gwarancje

Art. 47 Karty nieco szerzej:

- skuteczny środek prawny [odwoławczy] przed „sądem”
- nie ogranicza się do spraw „cywilnych” i „karnych”

Art. 47 Karta – prawo do skutecznego środka prawnego [odwoławczego] i dostępu do bezstronnego sądu

Art. 48 Karta – Domniemanie niewinności i prawo do obrony

Art. 47 ust. 1 Karty ma inny zakres niż art. 13 EKPC:

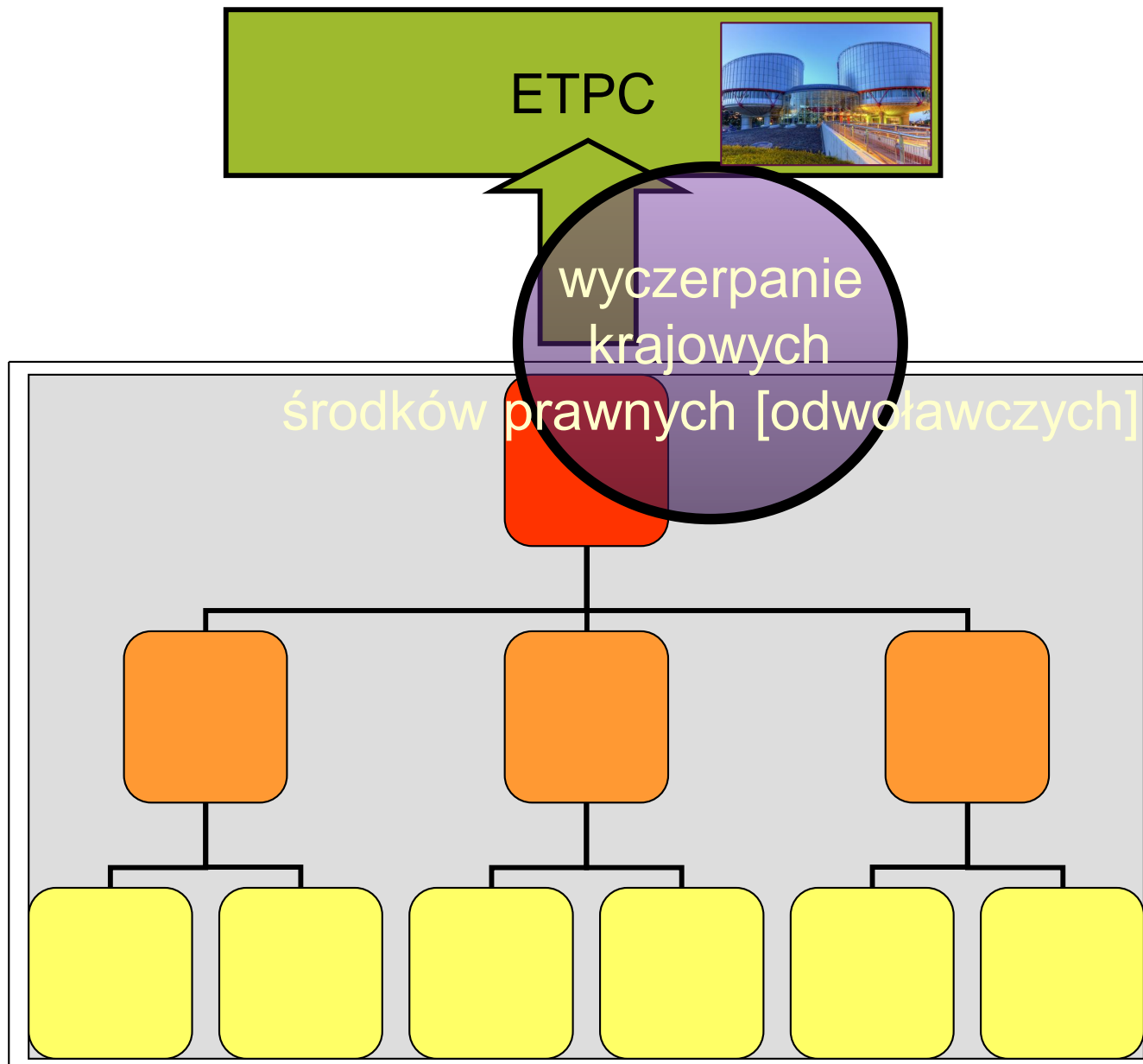
- prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii (Karta)
- prawa i wolności określone w niniejszej Konwencji (EKPC)

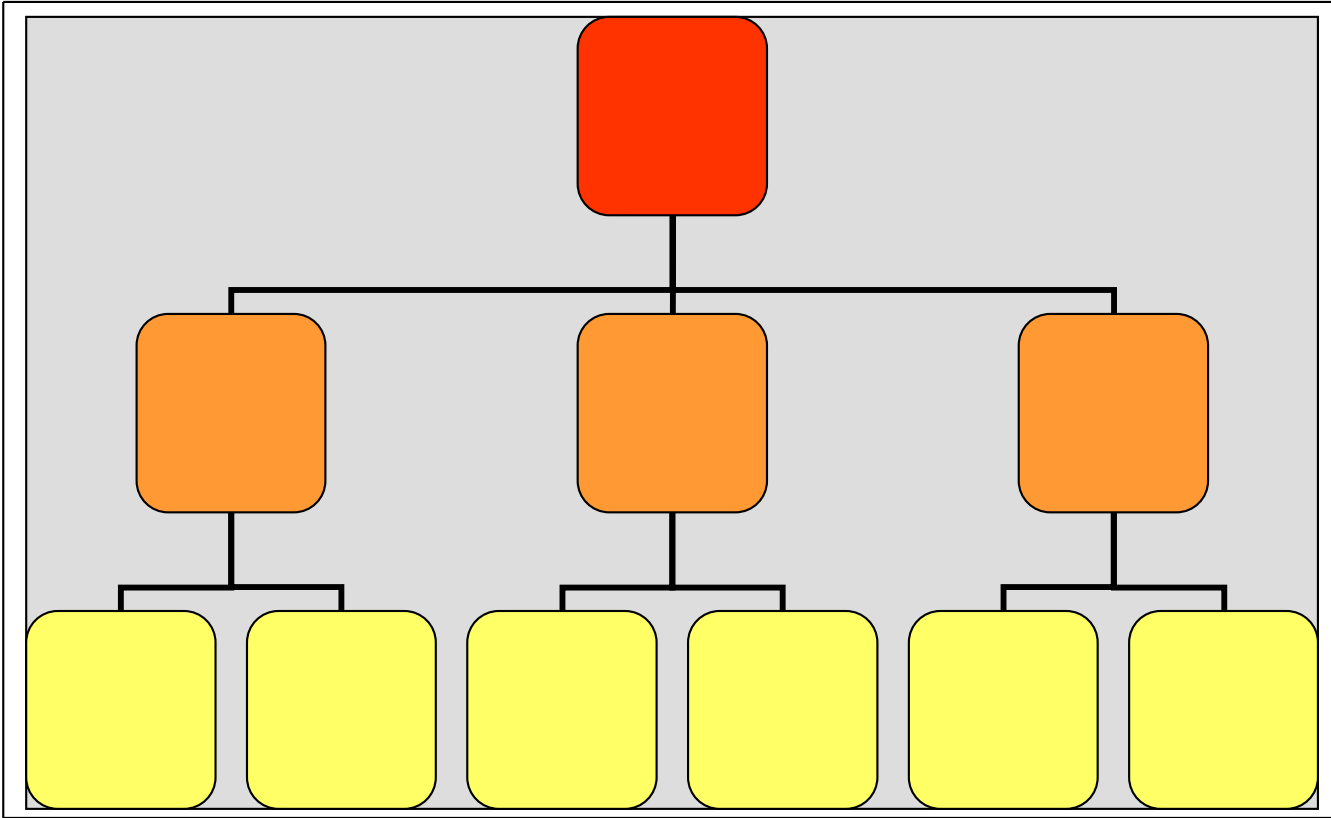
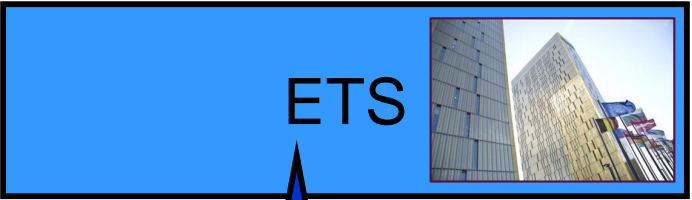
Art. 47 Karty praw podstawowych UE ... a co z art. 6 EKPC?

- różnice, podobieństwa – kontekst historyczny, tekst
- [zasada równoważnej ochrony; wzajemne uznawanie zagranicznych orzeczeń]

• praktyczne zastosowanie – rola ETPC i TSUE

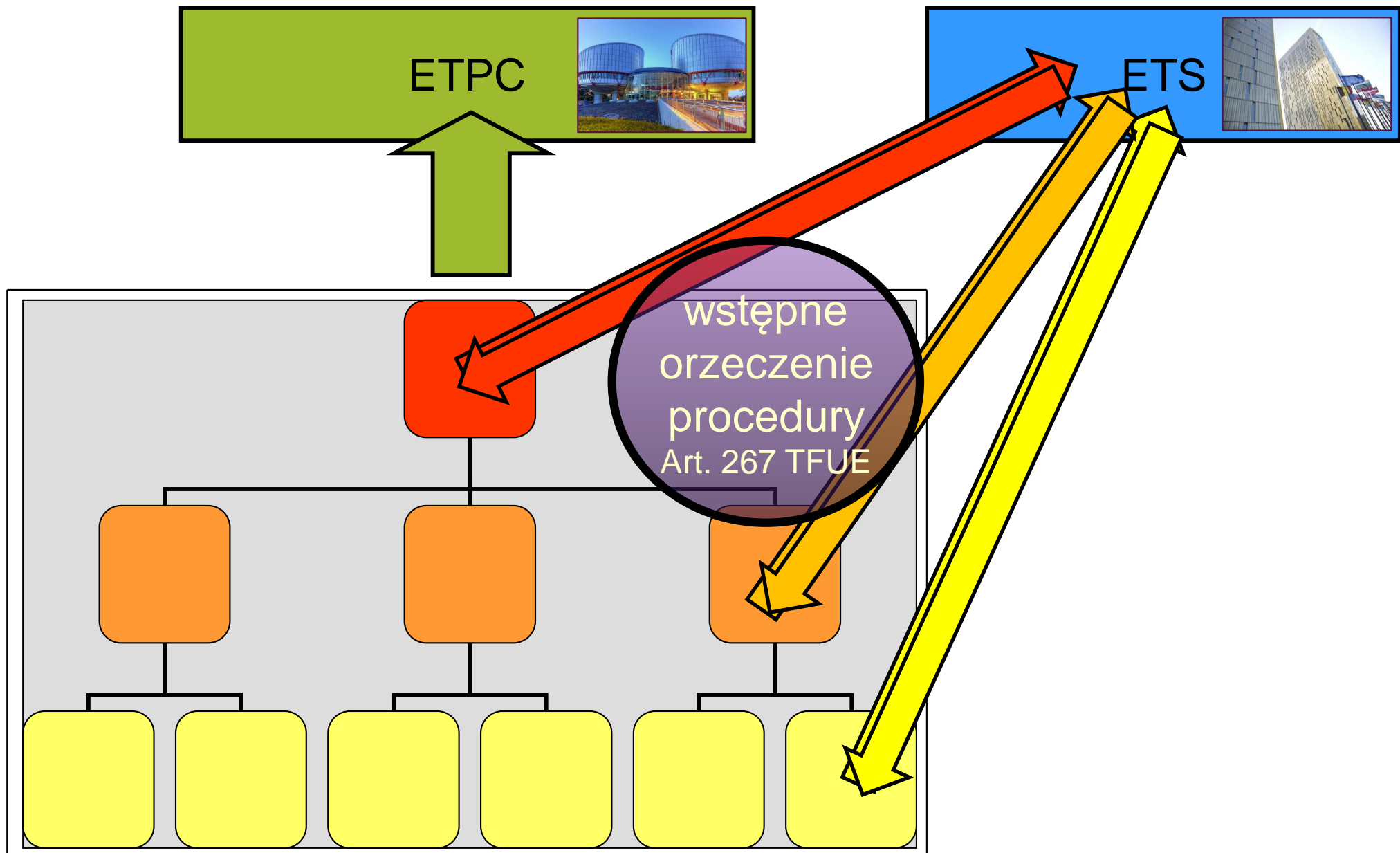

unieważnienie
działania
Art. 263 TFUE

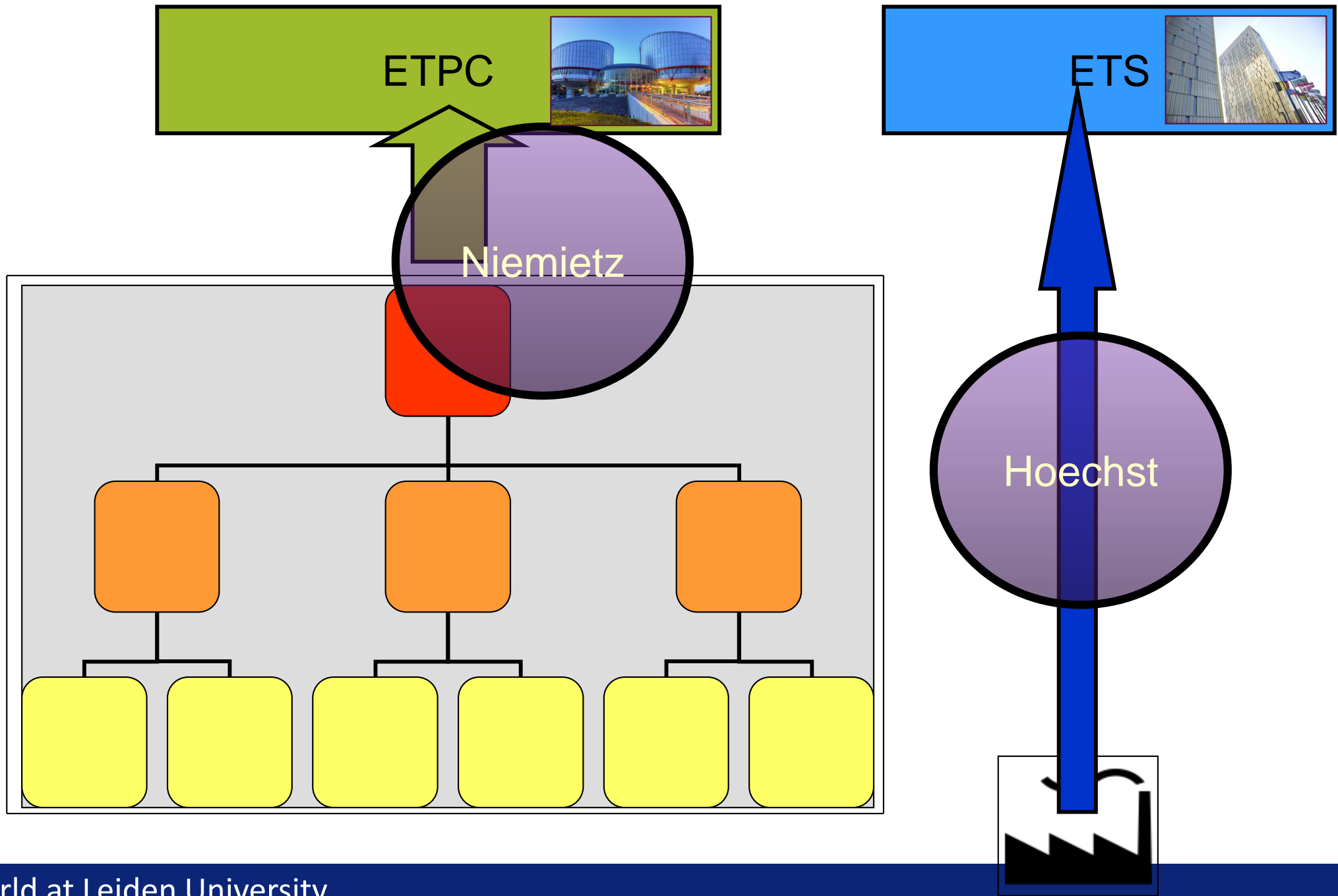
Pamiętaj..

Karta Praw Podstawowych UE (2000)

Tytuł VII – Postanowienia ogólne regulujące interpretację i stosowanie Karty

Art. 52 – Zakres i interpretacja praw i zasad

3. W zakresie, w jakim niniejsza Karta zawiera **prawa, które odpowiadają prawom gwarantowanym przez Konwencję** o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, **znaczenie i zakres tych praw jest takie same** jak praw ustanowionych we wspomnianej Konwencji. Postanowienie to nie stanowi przeszkody, aby prawo Unii zapewniało szerszą ochronę.

„duch wzajemnego uznawania”

Karta Praw Podstawowych UE (2000)

Tytuł VII – Postanowienia ogólne regulujące in

Art. 52 – Zakres i interpretacja praw i zasad

3. W zakresie, w jakim niniejsza Karta zawiera prawa, które **odpowiadają** prawom gwarantowanym przez Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, **znaczenie i zakres tych praw jest takie same** jak praw ustanowionych we wspomnianej Konwencji. Postanowienie to nie stanowi przeszkody w tym, aby prawo Unii zapewniało szerszą ochronę.

ETPC, *Ástráðsson przeciwko Islandii*
(1 grudnia 2020 r., nr 26374/18)
ETPC odsyła do orzecznictwa TSUE

następna sesja:
TSUE, *DB*
(Sprawa C-481/19, 2 lutego 2021 r.)
TSUE odsyła do orzecznictwa ETPC

Art. 47 Karty praw podstawowych UE ... a co z art. 6 EKPC?

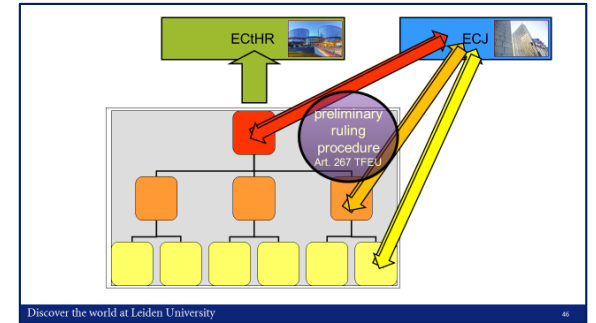
- różnice, podobieństwa – kontekst historyczny, tekst
- praktyczne zastosowanie – rola ETPC i TSUE
- [zasada równoważnej ochrony; wzajemne uznawanie zagranicznych orzeczeń]

Bosphorus przeciwko Irlandii (2005, nr 450)

fakty

- Bosphorus leasinguje samolot pasażerski od JAT
- wojna domowa w Jugosławii
- Sankcje ONZ → środki WE → wdrażanie krajowe
- Władze irlandzkie zajmują samolot dzierżawiony przez Bosphorus
- środek zaskarżony przed sądami irlandzkimi
- Sąd irlandzki: pytanie prejudycjalne do ETS
- ETS: przestrzeganie systemu sankcji jest konieczne
- Sąd irlandzki postanowił odpowiednio

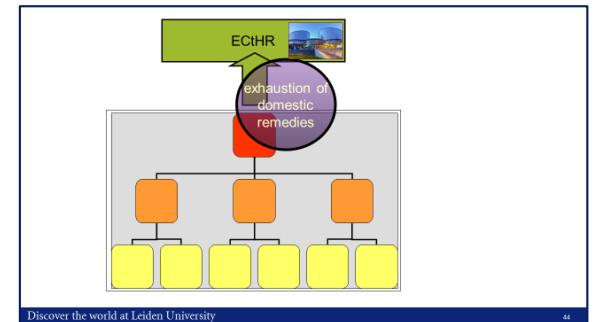
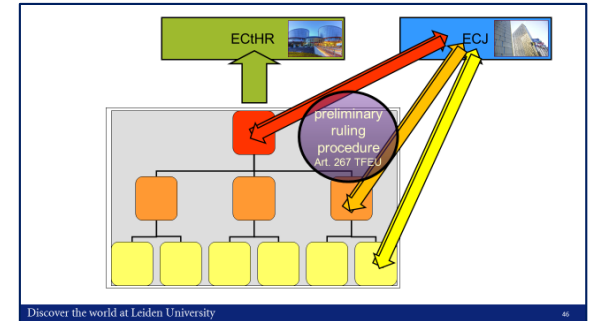
Bosfor

fakty

- Bosphorus leasinguje samolot pasażerski od JAT
- wojna domowa w Jugosławii
- Sankcje ONZ → środki WE → wdrażanie krajowe
- Władze irlandzkie zajmują samolot dzierżawiony przez Bosphorus
- środek zaskarżony przed sądami irlandzkimi
- Sąd irlandzki: pytanie prejudycjalne do ETS
- ETS: przestrzeganie systemu sankcji jest konieczne
- Sąd irlandzki postanowił odpowiednio

skarga do ETPC

- ochrona praw własności (Art.1 Prot. 1)
- skarga skierowana przeciwko ..
- Irlandii

Bosfor

Zasadnicza treść orzeczenia Trybunału:

1. integracja międzynarodowa jest ważna
2. ale nie należy podważać EKPC
3. kompromis: „badanie równoważnej ochrony”
4. jeżeli, ogólnie rzecz biorąc, organizacja międzynarodowa zapewnia równoważną ochronę praw człowieka → wzruszalne domniemanie, że organizacja międzynarodowa nie naruszyła praw człowieka w danym przypadku → państwo członkowskie może bezpiecznie wykonywać decyzje OI
5. Porządek prawny WE, ogólnie rzecz biorąc, oferuje „równoważną ochronę” (treść + procedury)
6. w tym przypadku brak oczywistych błędów
7. więc Irlandia mogła założyć, że sankcje WE nie naruszają praw człowieka → i bezpiecznie je wdrożyć

Bosfor

155. ... Działania państwa podejmowane zgodnie z takimi zobowiązaniami prawnymi są uzasadnione, o ile dana **organizacja jest uważana za chroniącą prawa podstawowe** zarówno w odniesieniu do oferowanych gwarancji materialnych, jak i mechanizmów kontroli ich przestrzegania, w sposób, który można uznać za co najmniej **równoważny** z tymi, które przewiduje konwencja (...).

156. **Jeżeli uważa się, że organizacja zapewnia taką równoważną ochronę, to domniemanie** przyjmuje się, że państwo **nie odstąpiło od wymogów Konwencji** jeżeli nie czyni nic więcej poza realizacją zobowiązań prawnych wynikających z jego członkostwa w organizacji.

Jednakże, każde takie **domniemanie może zostać obalone** jeżeli w okolicznościach konkretnej sprawy zostanie uznane, że ochrona praw konwencyjnych była **w sposób oczywisty niewystarczająca**.

Michaud przeciwko Francji (2012, nr 12323/11)

Obowiązek zgłaszania przez prawników podejrzenia prania pieniędzy przez klientów

- Dyrektywa UE 2005/60 w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu
- Francja: wykonanie poprzez Kodeks monetarny i finansowy

P. Michaud: naruszenie art. 8 EKPC

Francja: tylko wdrażanie prawa UE → śledzenie Bosfor → domniemanie → ETPC
nie powinien badać francuskich środków

ETPC:

- dyrektywa pozostawia dowolność (*Bosfor*: „nie więcej niż wdrożenie”)
 - brak pytań wstępnych
- więc *Bosfor* domniemanie nie ma zastosowania

ETPC i współpraca między państwami członkowskimi UE

- *Avotiņš przeciwko Łotwie* (2016, nr 17502/07) – uznanie orzeczenia zagranicznego
- *Pirozzi przeciwko Belgii* (2018, nr 21055/11) – wykonanie europejskiego nakazu aresztowania
- *Romeo Castaño przeciwko Belgii* (2019, nr 8351/17) – odmowa wydania ENA

ETPC i współpraca między państwami członkowskimi UE

- *Avotiņš przeciwko Łotwie* (2016, nr 17502/07) – uznanie orzeczenia zagranicznego
- *Pirozzi przeciwko Belgii* (2018, nr 21055/11) – wykonanie europejskiego nakazu aresztowania
- *Romeo Castaño przeciwko Belgii* (2019, nr 8351/17) – odmowa wydania ENA

Avotiņš przeciwko Łotwie

- wyrok wydany na Cyprze pod nieobecność dłużnika
- wykonanie na Łotwie (rozporządzenie 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. – Bruksela I)
- ETPC:
 - (a) Stosuje się art. 6 ust. 1
 - (b) domniemanie równoważnej ochrony: łotewski sąd nie uczynił nic więcej poza wykonaniem zobowiązań prawnych wynikających z członkostwa w UE
 - (c) oczywisty brak? zasada wzajemnego uznawania nie powinna być stosowana automatycznie i mechanicznie ze szkodą dla praw podstawowych – „wzajemne zaufanie nie jest ślepych zaufaniem”

Adv. Programy LLM

- Europejskie i międzynarodowe prawo praw człowieka
- Europejskie i międzynarodowe prawo gospodarcze
- prawo międzynarodowe publiczne
- prawo i technologie cyfrowe
- ..